

CONTEXT HISTÒRIC DE L'ARQUITECTURA DEL SEGLE XIX

- El segle XIX és una centúria de **canvis ràpids i trascendentals** (les revolucions burgeses, els moviments **nacionalistes**, el **liberalisme**, el **romanticisme**, el **socialisme**, l'exaltació de l'individu, l'època de l'**expansió colonial** sobre Àfrica i Àsia, el contacte amb altres cultures i altres tipus d'art (exòtic).
- La **revolució industrial** anglesa s'estèn pel continent i augmenta vertiginosament la producció de mercaderies i les transaccions **comercials**. Això fa possible, a més, la revolució dels **transports**, la generalització dels **nous materials** (ferro) i noves fonts d'energia (carbó/vapor). Apareixen xarxes ferroviàries, ponts, mercats, edificis industrials prefabricats en mòduls, etc.
- Apareix la lluita entre la figura de l'**enginyer**, format en un esperit utilitari (introdueix els nous materials), mentre que els **arquitectes tradicionals** continuen considerant-se creadors de bellesa o artistes en el sentit tradicional de la paraula i es preocupen únicament per la forma i s'aferren a l'academicisme neoclàssic. Els arquitectes de l'Escola de Chicago de finals del XIX superaran aquesta **contradicció falsa**.
- Les conseqüències de la industrialització seran el creixement de la població europea sense precedents i l'aparició d'una nova classe social (el **proletariat**). La **concentració demogràfica** a les ciutats farà créixer els **suburbis** desordenats i mancats de comoditats, la qual cosa conduirà als **grans plans d'ordenació urbanística** (pla del Baró Haussman a París o el Pla Eixample d'Ildefons Cerdà a Barcelona).
- Existeixen **tres tendències** en l'arquitectura del segle XIX: l'**historicisme i l'eclecticisme**, basat en els revivals d'estils històrics anteriors (Neogòtic, Neobarroc...) i amb estils basats en influències exòtiques (índies, islàmiques, etc.); l'**arquitectura del ferro i dels nous materials**, que prioritza les solucions tècniques per als nous problemes constructius (ponts,

CONTEXT HISTÒRIC I CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART CONTEMPORANI. INS Can Puig.

naus industrials, l'escola de Chicago); i el **Modernisme**, moviment a cavall entre els segles XIX i XX (nova valoració estètica sense renunciar als nous materials).

- És l'època de les **exposicions universals** amb les seves grans sales de màquines construïdes per mòduls de materials prefabricats, i dels **gratacels i l'ascensor** com a solució al **creixement urbà i l'especulació urbanística**.

ARQUITECTURA DEL FERRO: Torre Eiffel (1887-1899), de Gustave Eiffel.

- **ARQUITECTURA SEGLE XIX** 1.- Influència de la Revolució Industrial. 2.- Creixement de les ciutats, vinculat al increment demogràfic 3.- Nous materials 4.- Importància de l'urbanisme 5- Pugna entre arquitectes i enginyers 6.- Nous estils arquitectònics
- Nou concepte d'arquitectura, després de superar el debat entre el neoclassicistes i neogotícistes. Provoca **conflicte entre arquitectes i enginyers**, ja que les obres d'aquest estil eren realitzades per enginyers. El **ferro**, va passar de ser un material auxiliar de l'arquitectura, a ser un nou material, vinculat a la **Revolució Industrial**. Elements **fabricats en sèrie**. Muntatge fàcil, ràpid i **barat**. Primer el ferro és fa servir com la pedra, però aviat es plantegen solucions més arriscades on es prescindeix totalment de la maçoneria(maó i pedra). Ex. Pont Coalbrookdale (1777).
- L'ús del **ferro es generalitza**. A **gran Bretanya** es fan les primeres obres amb aquest material per influència de la Rev. Industrial. S'utilitza per **construir ponts, estacions, mercats, hivernacles...** Les nacions més avançades competeixen en la construcció d'**estructures arriscades**. La construcció en ferro entra en decadència perquè el grau de destrucció per incendis és superior al dels edificis de pedra o maó.
- Les **exposicions universals** són el màxim exemple de ciència, tècnica, arquitectura i enginyeria. El **pavellons nacionals**, construïts amb els nous materials, amb les seves **sales de màquines** en són un exemple. Ex.: **Crystal Palace (London), de J. Paxton**.

L'ESCOLA DE CHICAGO: Almacenes Carson, Pirie and Scott (1899-1904), de Louis Sullivan.

- El **ràpid creixement urbanístic** de les ciutats nord-americanes fa necessari crear nous edificis amb nous materials. Ex.: **Auditori (Chicago) de Louis Sullivan**
- L'absència de paisatge urbà tradicional facilita la **recerca de noves solucions** arquitectòniques. L'Escola de Xicago aixeca els **primers gratacels**, que resulten possibles gràcies a la invenció de l'**ascensor** i l'ús del **formigó armat** (1892).
- Aquesta escola prioritza la **funció**. Acull el **creixement demogràfic**, construccions en altura per lluitar contra l'**especulació urbana** i **evita incendis**.
- Algunes de les seves característiques són la **finestra apaisada**, l'**escassa decoració** i la **construcció cel·lular**. "Form follows function".
- Utilització de pilars de formigó en l'estructura (ànima), que possibilita la **planta lliure** i **façana lliure** (desapareix el mur de tancament tradicional i s'hi imposa el vidre, més lluminós, barat i lleuger).

CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART NEOCLÀSSIC

1. Context històric general

- Segona meitat S. XVIII amb canvis socials: la **burguesia lluità per fer caure l'absolutisme i l'Antic Règim**.
- **Burguesia**: demanava canvis socials i econòmics com les **noves activitats industrials** (Revolució Industrial) i **comercials** per a desenvolupar-se.
- **Despotisme Il·lustrat** volgué combinar els ideals de la **Monarquia Absoluta** amb les idees de l'**Il·lustració**: reformes socials sense tocar el sistema polític, millorar aspectes de la realitat social.
- **Arran 1780, l'Absolutisme** es negà als canvis que desembocà amb la **creació d'un**

moviment reformista que acabà amb la **Revolució Francesa**. Aquesta **nova sensibilitat** té un art, el **Neoclassicisme**.

- **La Il·lustració**, moviment cultural que va aparèixer a França i es va difondre per tot Europa i Amèrica i es basava en la **raó** és a dir el **racionalisme** en la política, en la societat, en la ciència i en la cultura. Rebutjaven les idees preconcebudes de caire religiós, màgic o mitològic.
- Hi trobem **filòsofs, científics, literats...** com Locke, Hume, Voltaire, Montesquieu, Diderot i Franklin. Pensen que l'home és un ésser **racional** i que **la raó** ha de ser la guia.
- A nivell polític pretenen una societat basada en la raó i encaminada a la **recerca de la felicitat**. Un text que ens resumeix les aspiracions d'aquesta època és la Declaració d'**independència dels EEUU (1776)** que considera inalienables els **drets de l'home** (a la vida, la **llibertat** i la recerca de la felicitat).
- A finals del segle XVIII amb la **revolució francesa (1789)** s'nicia l'era de la **democràcia** i la definitiva pujada al poder de la **burgèsia**. L'art dels il·lustrats connecta amb els ideals de les **revolucions** i exaltant virtuts i models de conducta ajuda a canviar el món.
- A Europa s'està desenvolupant la **revolució Industrial**, sobretot a països com França, Anglaterra...Es busquen nous mercats pels nous productes que surten de les **màquines**, per exemple **Napoleó** buscant nous territoris per a vendre aquest productes i crea un **imperi**.
- Hi ha uns importants treballs **arqueològics a Pompeia i Herculà** que permeten veure com "vivien" els antics romans i que influiran en l'art neoclàssic (rememoren **l'antiguitat clàssica**)...
- Apareixen tres disciplines noves: **l'estètica, la crítica d'art i la història de l'art**. **París, nova capital de l'art**.
- La difusió de les obres d'art es fa a través dels **Salons**, i es forma el gran públic a partir de la **crítica** (mitjans de comunicació). També apareixen les **Acadèmies** que són institucions on estudiaran els artistes i que vetllen perquè els cànons de les obres d'art siguin els del neoclassicisme. L'**artista** comença a **alliberar-se** de la dependència absoluta de l'encàrrec.

2. Característiques generals de l'art neoclàssic

- Art que **renuncia als excessos del Barroc i el Rococó**.
- Art en el que **funció i forma es corresponguin racionalment**.

CONTEXT HISTÒRIC I CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART CONTEMPORANI. INS Can Puig.

- **Requisit segons Winckelman: art clàssic (=Racional).**
- **Art al servei de la societat i dels ideals de mitjan s.XVIII** (art dels il·lustrats identificat amb la societat lliure de dogmes).
- **Antigues Grècia i Roma: valors morals i cívics** que aspiren a implantar a la seva societat.
- S'acabà convertint en l'**art dels revolucionaris**. Posteriorment, **art napoleònic imperial**.
- El **redescobriment de l'art clàssic** a partir de les **troballes d'Herculà (1719) i Pompeia (1748)**. L'art clàssic és l'**ideal moral i de bellesa**.
- Les **Acadèmies del S.XVIII** van **subratllar el valor del classicisme** com a **art reglamentat, criticant el Barroc** i volent recuperar el "bon gust".
- **Imitació antiguitat clàssica**, ben bé és una **adaptació d'aquest model al S.XIX**. **Art modern i compromès a la problemàtica de l'època**.
- Donà als **revolucionaris un llenguatge diferent** al de la **Monarquia Absoluta (Barroc)** i l'**aristocràcia (Rococó)**.
- **Art dels Cèsars: Representà perfectament els interessos polítics de Napoleó.**
- **Centre: França**, entre altres països.

3. Johann Joachim Winckelman (1717-1768), pare de la Història de l'Art.

- **Publicà al 1764 "Història de l'Art Antic".**
- Considerà que **cada època feia el seu art seguint una mateixa evolució**.
- Considerà que l'**Art Grec era millor que el Romà**.
- **Pintor i escultor** havia de **representar la realitat basant-se en obres clàssiques**, que havien d'usar de **model, establint una llista de clàssiques encara avui utilitzada**.
- **Sempre s'havia escrit sobre l'art**, però arran el **Neoclassicisme apareix un professional de l'Història de l'Art** que a partir del **S.XIX començarà a ensenyar-se a les universitats**.

4. Arquitectura Neoclàssica: La Madeleine (1806-1842), de Pierre Vignon.

- **Ideals clàssics:** simetria, proporció, harmonia, marbre, matemàtica, ordres clàssics...
- **Rebuig a l'ornamentació**.
- Busca **línies simples** (model clàssic).
- **Columnes substitueixen els pilars**.
- **Murs llisos o amb estuc** (contra l'excès decoratiu barroc i rococó).

- **Predomini d'edificis públics sobre els religiosos.**
- **Símbol: La Madelaine**, (primer temple de la Glòria i després església).
- També es van fer grans **columnes commemoratives i arcs de triomf**.

5. L'Academicisme:

Les Acadèmies eren escoles d'artistes que establien unes normes sobre l'elaboració de les obres d'art. Les obres que no les seguien no eren acceptades per les Acadèmies.

6. Escultura neoclàssica: Eros i psiqué (1787-1793), d'antonio canova.

- **Protagonisme de la línia pura.**
- **Contorns ben delimitats.**
- **Conjunts serens i sobris en composició.**
- **Predomini equilibri, proporcionalitat i harmonia.**
- **Ús del marbre blanc i superfícies molt polides.**
- **Relleus:** figures en primer pla, renunciant als fons pictòrics.
- **Temes:** al·legories, retrats, **mitològics** i monuments públics i funeraris.
- **Escultures ja no estan subordinades a l'arquitectura.**
- **Còpia dels models clàssics** (contraposto, serenitat, ethos, etc.).
- **Burgèsia:** nous clients d'aquests arts i preferiran temes prosaics.
- **Autors:** Bertel Thorvaldsen i **Antonio Canova**.
- **Damià Campeny** (1771 – 1855): escultor Neoclàssic català. "Lucrecia morta".

7. Pintura Neoclàssica: El jurament dels Horacis (1784), de Jacque Louis David.

- **Fomentada pels nous valors de la Il·lustració.**
- **Artista ha de subordinar les obres a l'educació de la societat.**
- **Art representatiu d'accions i escenes que moguin l'espectador a la virtut, l'heroisme i despertin la moral cívica.**
- **Model de les virtuts:** Art Clàssic. Els temes de les **tragèdies gregues**, les **virtuts cíviques i morals de la Roma Republicana** són fonts d'inspiració dels autors com **David: El jurament dels Horacis**.
- **Prioritat a la línia, al contorn nítid, donant claredat a la representació. Color al servei**

de la línia, preferència pels colors primaris, que capten la llum freda i tallant per donar més precisió als volums.

- **Aplicació de la perspectiva lineal** (totes les línies van cap a un punt de fuga).
- **Anton Rafael Mengs** teoritzà l'any 1762 a "Reflexions sobre la bellesa i el gust en la pintura". Mengs deia que l'art supera la naturalesa, ja que en una obra pot representar la idea de bellesa, que s'aconsegueix amb la claredat compositiva i cromàtica.

CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART ROMÀNTIC

1. Context històric:

- Apareix a **Europa** després de la **caiguda de Napoleó**. (S.XIX)
- Reacció contra la Restauració fa que aquest corrent aparegui lligat als **moviments liberals i nacionalistes**. Basat en la **llibertat**.
- **Origen:** Pèrdua de la fe en la raó (nova sensibilitat manifestada en quasi tots els àmbits (art, música, literatura,...)). Dona prioritat al **sentiment**, el jo **interior** i, en conclusió, a **l'individu**.
- **Exaltació de la sensibilitat, imaginació, passions** en contraposició a l'harmonia i càlcul de les normes neoclàssiques.
- Es pinta i s'escriu en funció de les **idees i els sentiments**.
- **Corrents paral·leles:** llibertat en l'art, llibertat individual que exalta el **liberalisme** i la llibertat dels pobles que defensa el **nacionalisme**.
- **Protagonistes:** Petita i mitjana burgesia.
- **Temes:** Edat Mitjana, llegendes i mites del nord d'Europa. Temes exòtics, orientals, conflictes i revolucions del moment, passions amoroses, viatges, aventures, tempestes, paisatges turmentats, accidents.
- **Antecedent:** Filosofia de **Kant** (**sentiment** com a vehicle de coneixement i l'**interior humà** com a centre de tot plantejament filosòfic), **Rosseau** (Nova Eloisa) que exalta l'amor a la **naturalesa** i les **passions**. **Fitche** diu que no hi ha res fora del jo individual (tot ho existent forma part de la consciència).
- Proposen la tornada a una **religiositat íntima** i condemnen les institucions eclesiàstiques.
- **Mitjans d'expressió:** Poesia i música.

CONTEXT HISTÒRIC I CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART CONTEMPORANI. INS Can Puig.

- **Romanticisme coincideix amb...:** L'oposició de la burgesia a la Restauració Absolutista i el retorn de l'Antic Règim implantat pel Congrés de Viena, també coincideix amb els moviments a favor de les **independències nacionals**.
- Ésser humà afirma la seva **individualitat** enfront el món i la natura, amb un fort impuls d'identificació amb **l'infinit**.
- L'home solitari davant el destí, la visió interior que contempla els **misteris de la naturalesa**.

2. La pintura romàntica: La llibertat guiant el poble (1830), d'Eugène Delacroix, i El tres de maig de 1808 (1814), de Francisco de Goya.

- Vehicle per manifestar els seus **sentiments personals** i la seva projecció en la visió de la naturalesa.
- La importància a la representació de la **naturalesa** provocà un gran desenvolupament del tema del **paisatge**, on el pintor projecta el seu **interior**.
- **Paisatge romàntic:** exteriorització del jo de l'artista per comunicar una emoció o sentiment a l'espectador.
- **Prioritat al color** (valors de sensibilitat i emoció que a la línia i al dibuix amb el seus valors racionals).
- **Tècniques:** aquarel·la, gravat, aiguafort i litografia.
- **Temes:** revolucions **polítiques**, **desastres**, esdeveniments del moment, passat (Edat Mitjana, època molt valorada pels romàntics), exòtics, fantàstics, religiosos,...
- **Composicions dinàmiques**, plenes de moviment, de gran format, amb figures en **posicions convulses i llums vibrants**, que junt amb el color, trenquen amb el modelat escultòric del neoclassicisme.

3. Altres pintors romàntics:

- **Caspar David Friedrich:** Pintor de la natura sublim i inabastable que desborda la natura, dimensió i ànim humà. “Monjo vora el mar”.
- **Géricault:** Pintor de desastres naturals i natura indòmita, drama, tensió, pathos. “**El rai de la medusa**” (1822).
- **John Constable** (Romàntic anglès): ressaltava el bell paisatge anglès, nostàlgic, pictòric i atmosfèric, de llums canviants...

- **William Turner** (Romàntic anglès): pintura pastosa, agents atmosfèrics, nebulosa, desapareix la línia... “**Pluja, vapor i velocitat**”.

CARACTERÍSTIQUES GENERALS DEL REALISME

1. Context històric general:

- El **Romanticisme** deixà pas a mitjans del S.XIX a un corrent interessat en representar la realitat concreta (**Realisme**). Fets que hi contribuïren:
- **Triomf de la burgesia després de les revolucions de 1848.**
- **Idealisme romàntic** de l'època **revolucionària** deixa d'interessar.
- **Positivisme filosòfic** d'**Auguste Comte** (observació i experiència, fonts úniques de coneixement). **Realisme** també a la **literatura** (Zola).
- **Conscienciació dels artistes** sobre els **greus problemes socials** plantejats per la **industrialització** i les **desigualtats**.
- **Desencís** pels **fracassos revolucionaris** del 1848.
- **Canvi de temàtica:** de temes polítics a **temes socials**.

2. Context històric a França:

- **Febrer 1848:** Revolució que durà a la creació de la **II República**.
- **Ideals socialistes i republicans** es manifesten en tots els àmbits, particularment en l'**art**.
- **República** sol·licita la participació dels artistes en el seu **projecte social**.
- **Concepte modern d'artista neix en aquesta època.**
- **1848:** Molts artistes abandonen la visió romàntica i s'inspiren en la nova societat per triar els seus temes.
- **Abandonament de les normes oficials definides des de dalt** (Acadèmia).

3. Què és el Realisme?

Corrent artístic que vol **plasm**ar de la manera més exacta possible **la realitat**. Aquest corrent **prescindeix de símbols i esquemes** i **busca el detall**. Se situa al S. XIX (escultura, pintura i literatura).

4. El realisme: l'enterrament d'ornans (1849), de Gustav Courbet.

CONTEXT HISTÒRIC I CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART CONTEMPORANI. INS Can Puig.

- **Objectivitat.** S'allunya del subjectivisme romàntic.
- **Rebuig al món de la fantasia i dels somnis**
- **Representació de la realitat més acurada possible, sense embellir-la** (paisatges representats mitjançant una natura humanitzada).
- **Temes:** contemporanis de la seva època i solen mostrar una **crítica social**.
- **Ús minucios de la descripció** (mostrar perfils exactes dels temes, personatges, situacions i llocs. Tema central: el quotidià).
- **Industrialització:** apareix el proletariat que pateix les conseqüències del capitalisme (jornades extenuants, sous molt baixos, treball de dones i infants,...).
- **Prenen força les teories de Marx i Engels** (1848 → “Manifest Comunista”).
- **Creació de les Organitzacions Obreres i sindicals.**
- **Artistes compromesos** davant els **problemes polítics i socials** (acusats de socialistes i revolucionaris).
- **Apareix la Fotografia,** que influencia la pintura.
- **Temes socials:** gent humil, la feina, la vida a l'aire lliure, la ciutat i els paisatges.

5. La fotografia:

Creada per: Louis Jacques Mandé Daguerre (1787-1851) era pintor i decorador teatral. L'any **1839** inventà el **daguerreotip** (precursor fotografia moderna), el presentà a l'**Acadèmia de Ciències i Arts de París** → aconseguí una pensió vitalícia de l'Estat (junt amb el fill de Niépce, que havia contribuït a l'invent).

6. El Saló i l'Acadèmia franceses:

- **França** (S.XIX) → Els únics autors que tenien oportunitats al mercat d'art francès eren els que presentaven les seves obres al **Saló** (exposicions d'art oficial. Cada 2 anys).
- L'Estat escollia els membres vitalicis de l'**Académie des Beaux Arts** que decidien quines obres es podien presentar al Saló.
- Aquesta tutela provenia de l'època de **Lluís XIV**.
- **Desde 1673:** Es celebraven exposicions d'art regularment, controlades per l'**Acadèmia reial al Salón Carré**, una **sala del Louvre**. (Origen dels mots Saló o “art de saló” o acadèmic → art que s'ajustava a unes normes oficials).

- **Pintura realista francesa** influïda per la **pintura barroca espanyola**.
- **Divergència art oficial-noves tendències** cada cop major. Per una banda l'art exposat als salons i per l'altre els arts independents que anaren evolucionant a noves temàtiques i tècniques (**salons extraoficials independents**).
- **Últim precursor:** Goya (Capritxos i Desastres).
- **Pintors realistes no seleccionaven temes, sinó que pintaven fidelment el que tenien al davant.**
- **Pintura:** Causa i finalitat en si mateixa. “Els artistes pintaven el que veien, però elegien el que miraven”.
- **Paisatge realista:** Iniciat a l'escola de Barbizon (arran 1830, França).
- **Realisme** no volia **idealitzar cap imatge**.

7. Artistes realistes francesos de gran rellevància:

- **Jean-François Millet:** Iniciador d'aquesta línia. Fill de família camperola, ell treballà a la terra. Quadres senzills, inspirats en la tranquil·litat de la natura. Obres: “Camí a la feina”, “Descans al migdia”, “Pastora amb el seu ramat”, “**Les epigolaires**” i “**Àngelus**”.
- **Honoré Daumier:** (1808-1877) Un dels millors dibuixants de la seva generació. Realisme al servei de la causa republicana i en contra de l'ordre establert. **Caricaturista** i crític social. “Caricatura de Víctor Hugo”, “Capitulació de Sedan”, “El vagó de tercera”, “La bugadera”, “El col·leccionista”, “En el teatre”,...

8. Realisme impressionista: L'Esmorçar sobre l'herba (1863), d'Édouard Manet.

Estilo: Manet ha creat un estil molt original en esta tela, al subvertir alguns principis fundamentals de la pintura tradicional. Vemos **grandes superficies de color**, preferència per el **plano pictórico**, bruscas transiciones de luz a sombra, **figuras recortadas violentamente sobre el fondo**, el dibujo no tiene importancia, etc.

- **Composició:** el cuadro chocó tanto por su tema, como por la manera de estar pintado. Manet **rompe con la perspectiva tradicional** al suprimir el fundido de los planos. Los **personajes** aparecen **recortados**, casi sin relieve, **planos**, aunque aparecen en escorzo, colocados ante el paisaje que está utilizado como un simple decorado. Quizá sea por influencia del **arte japonés**.
- **Luz:** los cuerpos parecen **faltos de volumen** porque ya no están modelados

tridimensionalment, ha **desaparecido el claroscuro tradicional**. Hay **contrastes fuertes de luces y sombras**, en las que ha desaparecido el negro sustituido por diversos matices de verde. El pintor ha invertido el foco lumínico, ya que la claridad procede del fondo, y existen **diversos puntos de fuga transparentes** (la hierba, el agua).

- **Color:** Está aplicado con **grandes manchas** de colores planos, yuxtapuestas las zonas claras (desnudo, camisa blanca, pantalones grises) con las oscuras (zapatos, gorro, chaquetas) de forma violenta, sin gradaciones. **Es el color quién sugiere los volúmenes**. Bellos azules, amarillos y rojos en la naturaleza muerta del primer plano, con manifiesta influencia de Tiziano. Gran variedad de verdes en el paisaje.
- **Dibujo:** No tiene apenas importancia. Los cuerpos presentan **formas recortadas**, como figuras de una baraja. Los fondos del follaje y los reflejos en el agua están sólo **esbozados, insinuados** con **pinceladas flojas**.
- **Estilo:** Manet ha creado un estilo muy original en esta tela, al subvertir algunos principios fundamentales de la pintura tradicional. Vemos grandes superficies de color, **preferencia por el plano pictórico, bruscas transiciones de luz a sombra**, figuras recortadas violentamente sobre el fondo, etc. Rasgos inconfundibles de la pintura de Manet, nueva por su tratamiento del color, modelado, perspectiva y tema. Es una **revolución estética** que atrae a los jóvenes pintores impresionistas, que lo admiran. Manet contribuyó a liberar la pintura de las limitaciones académicas.

9. El realisme preciosista: **La vicaria (1871), de Marià Fortuny.**

- **Predomini del color** i la taca pastosa. **Preciosisme i elegància** en el tractament de robes, amb ric colorit i **minuciositat i detallisme** gairebé microscòpic que **avança l'impressionisme**. **Pinzellada curta** i detallista, amb pinzell molt prim.
- **Pintura de casacon**, influïda per la moda del segle XVIII de vestir grans abrics (casacas).
- Tècnica de l'oli sobre taules de **petit format (tableautins)**. Moda imposada pel francès Meissonier.
- Pintura **alegre, de colors vius** i d'escenes quotidianes que es recreen en la **vida tranquil·la i**

placentera de la burgesia de l'època. S'allunya dels ideals polítics i revolucionaris) de Courbet.

- **Clientela burgesa** que compra les obres en les **galeries**, amb la intervenció dels marxants i la crítica de l'art. Pintures destinades a decorar els **salons** de les cases burgeses.
- Influència de **Goya**: temes quotidians, “majos i majas” del **floklore** espanyol, **toreros**, escenes d'interior. Influència també dels **pintors barrocs espanyols**: Velázquez, Zurbarán, Ribera, etc.
- **Temàtica exòtica i oriental**: interiors (harems), paisatges de Tetuan, cultura i tradicions musulmanes. Gran fascinació per l'**exotisme i la llum** del nord d'Àfrica (influència de Delacroix).

CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'IMPRESSIONISME

1. Context històric:

- **Comuna de París fracassada** (1871) i **repressió popular**.
- **Burgesia consolidada en el poder de la III República**.
- **Capitalisme**: consolidat en el 2n Imperi francès (avenços científics, millora de les forces productives, nous materials → Transformació radical aspecte europeu).
- **Concepció realitat, naturalesa i humana** canvia a ritme ràpid (això no havia succeït des del Renaixement) → Canvis profunds en l'art.
- **Conceptes espai i temps canvien**: comunicacions ràpides i fàcils, fotografia capta coses que l'ull humà no percebia,...
- **Realitat canviant** → Pintura segona meitat S. XIX ofereix dos camins (impressionisme i simbolisme) → Final cicle pictòric del Renaixement → Origen art contemporani després dels postimpressionistes.

2. Característiques:

- **Impressionisme**: Escola pictòrica que neix a França amb manifestacions **de 1874 a 1886** → Ruptura art modern i academicista → Consisteix en recollir **impressions fugitives** (mobilitat dels fenòmens més que l'aspecte estable i conceptual de les coses).

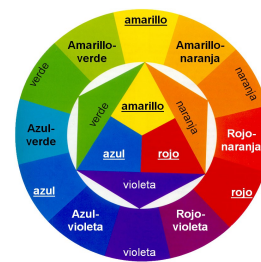
- **Moviment més important a la pintura de les darreres dècades del S. XIX.**
- **Culminació unió visió i llum** (inici: Renaixement). **Sempre es buscava captar la llum amb tocs cromàtics solts.**
- **Rebutjats per la societat** (iniciador considerat: Manet “Le déjeuner sur l'herbe” → escandalitzà sectors academicistes i conservadors) **exitós entre renovadors pictòrics.**
- **Precissava un estudi tècnic pictòric.**
- **NO existí cap escola** (es reunien a cafès i tertúlies per parlar de pintura), sinó autors afins.
- **Estil perdurador fins l'actualitat.**
- **Pintors a Argenteuil** (pintaren plegats a l'aire lliure, experimentaren impressions lumíniques): Monet, Renoir, Sisley.
- **Guerra francoprussiana 1870:** Monet, Pissaro i Sisley marxen a Anglaterra (admiren les obres de Constable i Turner) i quan tornaren treballaren junts a la vora del Sena (obres amb elements comuns durant un temps).

3. Característiques artístiques: **Sol ixent (1872), de Claude Monet.**

- **Teoria dels colors** de Newton sobre la **descomposició dels colors** i de **Chevreul** (colors primaris i complementaris). **Dos colors primaris barrejats = complementari del tercer primari.** Fusions no es fan al llenç sino a la retina de l'espectador (confon tocs pròxims de colors primaris). **Llei de contrastos simultanis** (Chevreul) diu que els **colors difonen una orla del cromatisme complementari.**
- Combinacions: **Vermell + Blau = Rosa**

Vermell + Groc = Taronja

Blau + Groc = Verd

Círculo Cromático

- **Plasmació de la llum:** Objectes es veuen en mesura de la incidència lumínica. Contrària a la de **Newton** ja que recomposen els colors per crear la sensació lumínica.
- **Aparences successives:** **Pintar repetidament el mateix tema**, canviant matissos d'il·luminació cromàtica, intensitat solar, boira,...
- **Coloració de les ombres:** Deixen de ser fosques i es redueixen a espais acolorits amb tonalitats complementàries. S'acaba el clarobscur i el dibuix (o queda diluït en el color).
- **Pinzellada solta:** Taca pastosa i gruixuda (sense retocs) → traducció vibracions

atmosfèriques més fidel.

- **Sortida a l'aire lliure:** Deixen els tallers i es traslladen al camp.
- **Formats més petits**, més còmodes per transportar i pintar a l'aire lliure.
- **Pinzellades soltes i lliures.**
- Aplicaven els colors sobre la tela, **sense barrejar**-los a la paleta.
- Pinzellades soltes (punt, coma, esborany) → a certa distància es barregen a la retina de l'espectador “**trompe l'oeil**”.
- “Société Anonyme des Artistes”: Auguste **Renoir**, Camille **Pissarro**, Paul **Cézanne**, Alfred **Sisley**, Berthe **Morisot**, Edgar **Degas**.
- **Història:** Inicia el 15-5-1874, joves pintors rebutjats del Saló Oficial i exposen les seves pintures a la **galeria-saló del fotògraf Nadar**. Atelier **a:** 35 Boulevard Des Capucines.

4. Neoimpressionisme, Divisionisme o Puntillisme:

- Teoria dels contrastos simultanis de Chevreul.
- Fonament teòric i científic al procés artístic.
- Color pur situat sobre la tela en forma de punts.
- Mescla cromàtica realitzada a la retina de l'espectador.

6. Impresionismo escultórico: El pensador (1880-1900), d'August Rodin.

- Fue un movimiento fundamentalmente pictórico. No existe en arquitectura y apenas en escultura. Debido a la gran **importancia de la luz** en sus obras, **Auguste Rodin** (1840-1917) es el representante del Impresionismo.
- **Auguste Rodin** fue el mejor escultor de su época y un renovador de la escultura. Influido por **Miguel Ángel** tras un viaje a Italia en 1875 se interesó por las **calidades de los materiales**, dejando al modelar **partes inacabadas** para conseguir **mayor expresividad y estudiar los contrastes y juegos de la luz**.
- En 1876 realizó **La edad de bronce**, en la que fue acusado injustamente de utilizar un molde humano. Luego hizo otras muchas esculturas: **Los burgueses de Calais**, **Balzac**, **Catedral**, **retratos** y especialmente las famosas y enormes **Puertas del Infierno** porque están inspiradas en **La Divina Comedia de Dante**, a las que pertenecen los grupos de Paolo y Francesca (el célebre **El beso**) y **Ugolino y sus hijos**. En el centro del enorme dintel,

representó la figura sentada de Dante (*El pensador, 1886*). Ha exercido una enorme influencia en los escultores posteriores.

- **Rugositat de les superfícies**
- **Multiplicitat de punts de vista**
- **Efectes de llum molt interessants**
- **Parts inacabades o non-finito (Miquel Àngel)**
- **Interés por resaltar las diferentes cualidades materiales**
- **Gran expresividad**

ESCULTURA MODERNISTA CATALANA (1888-1898).

Context històric del modernisme català.

- L'aparició del modernisme a Catalunya es data entre el **1888, amb l'Exposició Universal, i el 1898, amb la pèrdua de les últimes colònies**. Època de la **Restauració i Regència** de Maria Cristina.
- **Nacionalisme català**: naixement del catalanisme polític: Valentí Almirall (Memorial de greuges), Lliga catalanista (Bases de Manresa). burgesia industrial, dret civil català, augment de l'obrerisme i primers conflictes polítics, època de les colònies tèxtils i comerç a Cuba, indians...
- Aquest estil fou impulsat pel **mecenatge privat**, que després es va anar veient desplaçat pels **poders públics, sobre tot la Mancomunitat**, la qual establí un programa cultural que donava preferència a l'ús del català i a la **catalanitat** com a element diferenciador. El modernisme fou un art plenament al servei de la **burgèsia**. Per decorar cases burgeses.
- En un moment en que el **sentiment nacionalista** era molt fort, el modernisme intentava trobar un **estil propi català** que donés **continuïtat a la Renaixença (1833-1880)**, incorporant al mateix temps les **noves tendències i avantguardes europees (estil de Rodin)**.
- *Els primers freds*, malgrat pertànyer més al **corrent realista**, obeïa al desig del modernisme,

de portar la **modernitat artística a Catalunya.**

- Blay va realitzar aquesta obra a Roma i l'exposà per primer cop a Madrid, on va tenir un gran èxit. Va obtenir menció extraordinària a l'**exposició de Belles Arts** de 1894.

Escultura modernista: Miquel Blay, Els primers freds(1892).

- Muchos escultores **colaborarán con los arquitectos**, algunos de forma anónima, como los que trabajaron con **Gaudí** en la decoración de la puerta del Nacimiento de la **Sagrada Familia** de Barcelona.
- También habrá escultores que desarrollen su actividad de forma **independiente**, libres de los compromisos arquitectónicos. La escultura modernista es marcadamente **sensual, mezcla realismo y simbolismo**, pretende trascender la anécdota que el naturalismo había puesto en primer plano, y por ello, mirará hacia el **simbolismo**.
- La eclosión de la escultura modernista se produce con Josep **Llimona, Miquel Blay i Els primers freds**, Enric **Clarasó** y Eusebi **Arnau**, todos ellos **influidos por Auguste Rodin**, cuyo simbolismo se manifestó a través de la **figura femenina** de un marcado **idealismo, capaz de despertar un sentimiento o una emoción**. También la **dona d'aigua**, personatge mitològic català.
- La escultura se alejará del monumentalismo y del anecdotismo. La melancolía en el **desnudo femenino y la larga cabellera** (Eva, 1904) serán motivos repetidos por Enric Clarasó (1857-1941) en "**Eva**" o "**Desconsol**" de **Llimona**. De **Rodin** adoptan elementos formales, como las **curvas suaves y redondeadas y los contornos difuminados**.
- Comienzan a aparecer los principios que definirán el **modernismo**, como por ejemplo, el **simbolismo** (**difuminación** de los cuerpos y marcado **estado de ánimo** de los personajes). Algunos de talles del **realismo** son, por ejemplo, los huesos marcados de la niña, en especial, las costillas y la cadera, y todos los **detalles** (tendones en tensión, piel arrugada, cabello, et.) presentes en el del hombre. El **idealismo** se muestra en las **difuminaciones y curvas suavizadas** de la niña y también en el tema, así, el **sufrimiento** causado por el frío

CONTEXT HISTÒRIC I CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART CONTEMPORANI. INS Can Puig.

queda idealizado en una tierna escena. La vocación de sugerir un **estado de ánimo**, un mundo interior y oculto que la suavidad de las formas envuelve en un transcurrir de la **materia sensual** y delicadamente fluida.

- En "Els primers freds" se contrasta el **realismo** del hombre con el **idealismo** de la niña, dos tendencias entre las cuales se debate la obra de **Blay** y la de **Llimona**. **La técnica muy depurada y la expresividad** de los personajes son características de esta obra son también características de su autor. **Formes esfumades** en algunes parts del cos (cabells, cara, etc.), és a dir poc definides.

CARACTERÍSTIQUES GENERALS DEL POSTIMPRESSIONISME

1. Context històric de finals de segle (postimpressionisme i expressionisme):

- Consolidació dels **EUA** com a potència mundial, unificació **d'Itàlia** (1861) i **Alemanya** (1871). Comença a **França** la Tercera República (1870).
- Colonialisme, **imperialisme** a l'Àfrica i l'Àsia i conflictes entre potències industrialitzades que conduirà a la Primera Guerra Mundial (1914).
- **Transformacions socioculturals: segona revolució industrial** (petroli i electricitat), era dels nous invents (telèfon, telègraf, automòbil, etc.). Gran **creixement demogràfic i urbanístic**.
- **París**, capital artística i **l'artista s'independitza** i guanya consideració social. És independent del poder polític i religiós. S'imposa el **subjectivisme** de l'artista en els temes.
- Època de les **galeries d'art**, els **marxants d'art**, la **crítica**, la **premsa i el mercat de l'art**.
- **Successió d'estils** i ràpids canvis de moda: Realisme, Impressionisme, Postimpressionisme, modernisme, simbolisme, expressionisme.
- Trencament amb els principis tradicionals de l'art i **s'avancen les avantguardes**.

2. Característiques del postimpressionisme (Van gogh i Cézanne):

- **Pintors de finals S. XIX** que havien iniciat l'impressionisme i es distanciaren **anant cap a les avantguardes del S.XX**.
- **Extensió impressionisme** (rebuig limitacions).
- Usaven **colors vius**, **aplicació compacta** de la pintura, **pinzellades distingibles i temes de la vida real**.

CONTEXT HISTÒRIC I CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART CONTEMPORANI. INS Can Puig.

- **Èmfasi emotiu i expressiu** a la seva pintura. **Subjectivisme del tema.**
- **Formes exagerades, colorisme, estructura i línies:** bases estils posteriors al S.XX.
- **Pintors coneguts:** Cézanne, Van Gogh, Toulouse-Lautrec i Gauguin.

Nit estelada (1889), de Vincent Van Gogh.

- **Pinzellada grossa i línies sinuoses** (delimiten contorns ben marcats).
- Quadres amb **pinzellades** que marquen el **ritme i direccions** al llenç.
- **Groc** predominant contrapassant el **violat (màxim contrast)**.
- **Pinzellades i línies** que expliquen espais i **moviment** del seu món interior.
- Ús de **colors molt purs** que no s'assemblen a la realitat.
- **Temes subjectius i personals** influenciats pel seu **estat d'anim**. **Funció terapèutica.**

Els jugadors de cartes (1893), de Paul Cézanne.

- Cézanne és considerat el **precursor del cubisme** per la seva capacitat de **descompondre espai i formes en diferents plans** i tornar-les a acoblar com si fos un **trencaclosques**. Exercí gran **influència en Picasso (cubisme)**.
- També se'l considera antecessor de **l'abstracció**, dels **fauvistes** i dels **expressionistes**.
- Per a ell la pintura havia de **rebutjar la imitació de la natura**, s'havia d'independitzar d'aquesta. Per a ell les **figures geomètriques** eren l'essència bàsica de tot el que fos objecte de pintura: **natures mortes (bodegons), figures humanes, paisatges (muntanes)**...
- **El color** era un altre element bàsic perquè **definia les formes** d'aquests objectes.
- S'inspirà en els clàssics italians, espanyols i francesos del barroc.
- **El coneixement de la realitat, per Cézanne, no és mera contemplació, sinó que neix de la voluntat de captar-la i apropiar-se-la.**

Paul Gauguin (1848-1903):

- **Superfícies plenes de color.**
- Colors nets i brillants.
- **Contrastos cromàtics** per explicar llocs exòtics (paisatges de Tahití i tahitianes).
- **Simplifica i deforma el que pinta.**

George Seurat (1859-1891). El puntillisme:

- **Paisatges urbans** o divertiments el carrer.
- Creu que l'art i la disposició cromàtica es poden **ordenar racioalment** creant ritmes de repetició com la música.
- Colors en **petites pinzellades** ordenades meticulosament per provocar sensacions cromàtiques.
- **Puntillista i postimpressionista.**

PRINCIPALES CARACTERÍSTICAS DEL EXPRESIONISMO

- **La angustia, el dolor, la crisis y el impacto psicológico** ante la realidad delimitan al movimiento expresionista. El Expresionismo reflejó, más que la realidad objetiva, la **crisis interior, la tragedia personal del pintor**, frente a una sociedad harta, llena de miseria, **angustia y guerras.**
- El **impacto psicológico** que producía en los pintores la cruda realidad quedó plasmado a través de las expresiones desdibujadas, **los colores fuertes y puros, y la composición agresiva.** La influencia de los **psicoanalistas Sigmund Freud** y Henri Bergson fue determinante en su pintura.
- Como corriente artística buscaba la expresión de los **sentimientos** y las **emociones** del autor, más que la representación de la realidad objetiva. El artista expresionista trató de representar la **experiencia emocional** en su forma más completa, sin preocuparse de la realidad externa sino de su naturaleza interna y de las emociones que despierta en el observador.
- Para lograrlo, los **temas se exageran y se distorsionan** con el fin de **intensificar la comunicación** artística. Sin embargo, es importante entender que el expresionismo ilustra el lado **pesimista** de la vida, el que se genera tanto por las circunstancias históricas del momento como por los descubrimientos audaces de los impresionistas.
- Lo importante en este movimiento es la forma y el **sentimiento del autor**, pese a que -como tendencia artística- revive en la escultura y la pintura, ésta es la más importante. Las soluciones del expresionismo rara vez se reducen a un concepto simple, se busca mostrar el **sentimiento humano** abiertamente y se toma a la pintura como un medio de **desahogarse** y de ver la vida con otro punto de vista.

CONTEXT HISTÒRIC I CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART CONTEMPORANI. INS Can Puig.

- Esta tendencia parte del supuesto que "la naturaleza tiene dificultades por su propia estética", por lo que el hombre debe descubrirla con sus sentimientos.
- Las técnicas de construcción prefieren la tradición artesanal a la tecnología moderna: los chorros de pintura industrial, los **grandes tamaños** del formato, el **uso del color** y el **olvido del pincel** son comunes al interior de este estilo.

Pintura expresionista: El grito (1893), d'Edvard Munch.

- **Fuerza psicológica y expresiva mediante colores fuertes y puros**, cuyas combinaciones son al azar, con líneas que **expresan la angustia** que estos autores sienten frente a la vida.
- Los **colores puros**, son colocados en la tela para provocar **distorsión de sus líneas** y de las figuras que forman, pero su disposición en la tela reflejan un **simbolismo** que va más allá de las líneas simples.
- Se pintan **máscaras y paisajes** donde los protagonistas son el agua, el cielo, las masas de vegetación o la simple intención de mostrar el **ritmo de los sentimientos**.
- Destacan en sus pinturas los **colores azul, amarillo y verde** para contrastar con la simplicidad del blanco y el negro. Son frecuentes los **rostros desfigurados y tristes**.
- **Pintura autobiográfica**: influx de la morts de familiars, fracassos amorosos, un món fred, materialista i egoista, el camí cap a les guerres mundials.
- Influencia l'escola **expressionista alemanya** dels grups "**Die Brücke**"(El Pont) i "**Der Blaue Reiter**" (El Genet Blau): la distorsió acusada de les formes, l'esquematzació formal, la violència dels colors, colorit exaltat i forts contrastos, línies trencades, atmosfera opressiva, trets de l'art negroafricà.

L'ARQUITECTURA DEL SEGLE XX

Context històric de l'arquitectura del s. XX.

- L'arquitectura al llarg del segle XX segueix les línies marcades per la centúria anterior però amb algunes característiques derivades de l'evolució de les societats del nostre segle. Les ciutats es converteixen en **grans aglomeracions urbanes** (conurbacions i megalòpolis) i la **globalització** (uniformització cultural i de corrents estètics) s'imposa en l'arquitectura.

CONTEXT HISTÒRIC I CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART CONTEMPORANI. INS Can Puig.

- Això suposa un un auge de la **planificació urbanística** i dels serveis públics essencials per fer possible la vida en aquestes concentracions. La **diversificació dels serveis comporta la diversificació dels tipus d'edificis: edificis de la indústria i el transport** (fàbriques, oficines, magatzems, mercats, ports...); **edificis educatius i culturals** (museus, universitats, escoles, biblioteques...); **edificis recreatius i esportius** (teatres, poliesportius, estadis...); **equipaments i edificis administratius** (hospitals, ministeris, seus internacionals...); **habitatges** que millorin la qualitat de vida de les persones.
- L'àmplia i variada demanda arquitectònica provoca la utilització de **materials fabricats industrialment** en grans quantitats i a preus assequibles: formigó, ferro, acer, vidre, fibres plàstiques, juntament amb els clàssics (pedra, fusta, maó). Les noves tècniques de construcció imposen els elements prefabricats i modulars, sistemes de muntatge, càlcul d'estructures per ordinador, etc.
- La nova figura de l'**arquitecte**, més a prop del tècnic i amb coneixements molt variats que comença a treballar en equip amb experts especialitzats en materials, estructures, etc. L'arquitecte és ara **un esgló més**, ja no és el responsable absolut de l'edifici.
- L'arquitectura contemporània és universalitzada i proliferen els **Congressos Internacionals d'Arquitectura Moderna (CIAM)**, que amb l'ajut dels mitjans de comunicació **difonen** noves tendències amb plantejaments similars a Tokio, Barcelona o Buenos Aires.
- Les grans obres públiques i les grans operacions urbanístiques es fan mitjançant **concursos internacionals**, als quals concorren els principals estudis d'arquitectura de tot el món (Museu Guggenheim de Bilbao).
- L'arquitectura de principis de segle segueix el corrent del **Moviment Modern** o **Racionalisme** o Funcionalisme, que es caracteritza per l'oblit de l'historicisme anterior i l'aplicació de formes simples, geomètriques i rectilínies, amb estructures independents del mur. A partir dels anys **70** s'imposa l'**arquitectura postmoderna**, que nega el

funcionalisme racional de principis de segle. A partir dels **90** els corrents es bifurquen, mentre hi ha corrents que retornen a la **simplicitat**, d'altres com el **deconstructivisme** porten a les formes imposibles i escultòriques de desordre controlat.

- A partir de mitjan segle XX neix una tendència a la construcció d'**edificis singulars**, a la recerca d'**emblemes o símbols arquitectònics** capaços de convertir un edifici en la imatge d'una ciutat (Museu Guggenheim, l'Òpera de Sidney).

Context històric del modernisme

- Estil de **difusió internacional**, de l'època de gran desenvolupament del **capitalisme**, en la seva vessant **imperialista**, i de les unions **internacionals proletàries**. Vol superar les formes tradicionals artístiques i dominar la **tecnologia moderna**.
- El modernisme neix a cavall **entre els segles XIX i XX**, aproximadament entre el 1890 i 1910. Després de la gran diversitat artística del XIX, neix per primer cop un **estil unitari**, que recull les conquestes del segle anterior (nous materials i historicisme) i fonamenta molts corrents arquitectònics del segle XX (racionalisme, expressionisme, organicisme).
- El **modernisme català** Representa el desig de crear un **art nacional propi** i es va aplicar a totes les arts. Hi ha grans escultors, com Josep Llimona, ceramistes, pintors... L'arquitectura serà però l'art on més destacarà. El modernisme serà l'art **al servei de l'enriquida burgesia catalana**, i la ciutat que millor el reflectirà serà **Barcelona**.
- Catalunya va viure l'últim terç del XIX una gran renovació cultural, reflectida sobretot en la literatura, la música, les arts plàstiques i l'arquitectura. Tot plegat formava part de la **Renaixença**, que va fer ressorgir els valors catalans, juntament al **creixement de Barcelona per la indústria i el comerç**. **L'exposició universal de 1888 i el barri de Gràcia**.
- L'aparició del **catalanisme polític** fomentà un nacionalisme que s'estengué atots els àmbits. Està molt relacionat amb la **Renaixença i el nacionalisme català** que es desenvolupa a partir de finals del segle XIX.
- El **1888 Barcelona** organitzà la primera **Exposició Universal** d'Espanya. L'Ajuntament va emprendre **grans transformacions urbanístiques** que van convertir Barcelona en una gran ciutat europea.

Arquitectura modernista catalana: El palau de la música catalana (1905-1908) i la Casa Milà o la Pedrera (1906-1912).

- Vol aconseguir la **unificació ideal de totes les arts**. Donen la mateixa importància al disseny de vaixelles, vidres i mobles com la decoració i l'arquitectura.
- Predomina la **línia ondulada**, tant en l'arquitectura com la decoració, reflex de les forces naturals i els seus contrastos. La **natura** és sempre font d'inspiració. Superfícies **corbes i decoració floral i ondulant** donen forma als edificis, recobreixen mobles i parets. **Papallones i llargs cabells femenins** són elements ornamentals típics.
- Utilitza el **ferro** en perfils corbs, com a decoració i estructura, unit al **formigó**, dotant als conjunts d'una forta linealitat. S'usen **materials diversos** en l'estructura de l'**edifici i la decoració**: pedra, maó, vidre, ceràmica (trencadís), agrupats i integrats al mateix edifici.
- **Falta de simetria i estranyes formes**, elements trets de la **imaginació**, però units a altres racionals i funcionals. Estil molt **creatiu** i innovador amb aportacions personals (Gaudí).
- És l'estil d'una **rica i refinada burgesia**, la més preparada socialment i intel·lectualment, que necessita productes de qualitat superior als que la indústria fabrica fins el moment.
- Obres: El parc Güell i la Sagrada Família, de **Gaudí**. L'hospital de Sant Pau de **Montaner**.

Arquitectura organicista: Casa Kaufmann o casa de la Cascada (1938), de Frank Lloyd Wright.

- **Context històric**: EUA, potència mundial; feliços anys 20; període d'entreguerres; la gran Depressió nord-americana (crack del 29); poder de la burgesia i capitalisme comercial; producció industrial i fabricació en massa (fordisme), grans avenços tècnics i tecnològics (2a revolució industrial); fort creixement demogràfic i urbanístic; predomini dels gratacels;

època de les avantguardes., etc.

- **Harmonització i integració amb l'entorn o paisatge**, a base d'estendre i accentuar els plans paral·lels al terra. Materials utilitzats propis de la zona per integrar-se en el paisatge. És una arquitectura **diàfana** i oberta a l'exterior que juga amb la naura (centrífuga). Ex.: **l'òpera de Sydney 1957-1970), d'Utzon**, que sembla un veler ancorat a la costa.
- **Aixecament dels soterranis**, en considerar-los antihigiènic.
- Manca d'ornamentació a les façanes, tret de l'aportada pels mateixos materials de construcció. **Ornamentació sòbria** basada únicament en el valor de les **textures dels materials** que serveixen de recobrint (pedra, fusta ...).
- **Mobiliari senzill** que provenia de la producció en sèrie. **Concepció volumètrica dels voladissos de formigó** que utilitzà des d'un primer moment .
- S'ha volgut veure una **influència del racionalisme** en el joc de **volums ortogonals** (s'entrecreuen formant angles de 90°) que la conformen. Tot i això, aquest joc de volums no responia a una intenció purament volumètrica, com en el cas de Le Corbusier, sinó que simplement és el resultat de la mateixa **expansió dels espais interiors**.
- **Influència que l'arquitectura japonesa** exercí sobre Wright, tant pel que fa als exteriors com als interiors: senzills, funcionals i amb les **mínimes compartimentacions**.
- **Wright, un arquitecte individualista** mal vist per la indústria (ja que assumia personalment tots els aspectes de la construcció), aplicà a la Casa Kaufmann els principis del seu programa.

Arquitectura deconstructivista: Museu Guggenheim de Bilbao (1991-1997), de Frank O. Gehry.

- **Context històric:** Després de la 2a Mundial; Guerra Freda; guerres del Golf, Al-Qaida i la caiguda del World Trade Center de Nova York (Torres Bessones); la Unió Europea; la globalització; la tercera revolució industrial (era de la informàtica i les telecomunicacions); descolonització dels països del tercer món; Nova York, capital mundial, però diversos centres artístics (Roma, París, Tokio, Londres, Los Angeles, Berlin, Pekin); crisi energètica i pujada del preu del petroli; època de les segones avantguardes (Pop Art, Expressionisme, abstracte, Art conceptual, etc.). **A Espanya:** la Transició, governs del PP i PSOE, autonomia basca, entrada en l'OTAN i la UE, ETA, Bilbao com a capital de l'Eix Atlàntic; els museus

com a símbols d'una ciutat i centre de revitalització econòmica i cultural, etc.

- **Deconstructivisme**, també anomenat deconstrucció, és una escola arquitectònica nascuda a **finals dels 80 a diversos arquitectos estadunidenses y europeos**. La seva base és el **moviment literari** també nomenat decostrucció. És caracteritzat per la **fragmentació**, pel **disseny no lineal**, per la manipulació de les superfícies de les estructures i, aparentment, de la **geometria no euclídea**, com l'ús de formes no rectilínies, que s'usen per **distorsionar o dislocar** alguns dels principis elementals de l'arquitectura, com l'estructura i l'envoltura de l'edifici. L'aparença final dels edificis deconstructivistes es caracteritza per una **impredecibilitat i un caos controlat**.
- Al final dels **anys vuitanta** creà una arquitectura molt expressiva i personal unida a les teories deconstructivistes. Gehry considera l'arquitectura un art, l'**edifici acabat ha de ser una obra d'art**, igual que una **escultura**, però sense oblidar altres aspectes bàsics de l'arquitectura, com la funcionalitat de l'edifici o la **integració d'aquest al seu entorn**.
- La qualitat dels seus dissenys la trobem en el **joc de volums i en els materials de les façanes**, preferentment el **metall**. La seva arquitectura és **impactant**, i feta sovint amb materials inacabats. Fou reconegut per les **innovacions** i formes peculiars que dona als edificis que dissenya. En un mateix edifici hi incorpora diverses **formes geomètriques simples**.
- L'edifici està format per dos tipus de **volums interconnectats**: els **ortogonals**, recoberts de pedra calcària, i els corbats i **recargolats**, recoberts de làmines de **titani**. Tots es combinen i s'uneixen a través dels **murs cortina de vidre (diafanitat)**, que donen transparència a l'edifici i relacionen interior i exterior (integració urbanística). Predomini de la **planta lliure i la façana lliure**.
- Ús de les **últimes tecnologies (programa CATIA per ordinador)**, que permet calcular prèviament els costos econòmics, resistència dels materials, tensions estructurals, resultats finals...). Els autors es troben a cavall **entre l'enginyeria i l'arquitectura**.
- El Guggenheim s'ha **integrat** totalment en el seu **entorn**, i ha servit com a eix vertebrador de la **urbanització** de la zona. L'arquitectura com a **símbol turístic i imatge de la ciutat**.
- Edificis de **funció social actual**: **oficines**, magatzems, centres comercials, **museus**, mercats, estacions ferroviàries, etc.

LES AVANTGUARDES HISTÒRIQUES FINS AL 1945 (ARTS PLÀSTIQUES)

Context històric de les primeres avantguardes

- Durant la primera meitat del segle XX l'art experimentà, com no ho havia fet abans, uns **canvis profunds i molt ràpids**. Les novetats se succeeixen a un ritme vertiginós en tots els ordres de la vida: **tecnològic i científic** (teoria de la relativitat, l'aviació, energia atòmica, cinema, ràdio, televisió, telèfon, etc.), **polític** (Primera Guerra Mundial, Revolució Russa, nazisme, feixisme, etc.), **econòmic i social** (emigració a les ciutats, crisi del capitalisme del 29), **ideològic i filosòfic** (psicoanàlisi de Freud, filosofia de Nietzsche, novel·la moderna de Joyce, etc.).
- A l'art apareixen grups d'artistes que plantegen experiències comunes i fixen els seus objectius en **Manifestos** i publicacions diverses. Aquest moviments reben el nom d'**avantguardes o "ismes"**.
- Les avantguardes cerquen **nous camins**, ja no busques imitar la realitat perquè la **fotografia i el cinematògraf** ho aconsegueixen amb més perfecció.
- Les avantguardes són sinònim d'**innovació i modernitat i trencament amb el passat**. Els diferents moviments d'avantguarda se **succeeixen amb un ritme frenètic**, perquè la novetat deixa de ser-ho quan és acceptada pel gran públic.
- Però per sobre dels estils apareix el **geni (Picasso, Dalí, Miró)**, que es mou en diferents estils amb una activitat creadora intensa sense renunciar a l'**experimentació** i amb una insaciable curiositat per la **investigació** de cara al futur.
- Les avantguardes artístiques del segle XX es divideixen en **dos grans períodes**. Les **primeres avantguardes** es desenvolupen **fins el 1945** (acaballes de la Segona Guerra Mundial) i parteixen de les experiències del Postimpressionisme. Les **segones avantguardes**, que es desenvolupen **entre el 1945 i el 1980**, són menys estructurades com a

grup i prenen com a referència les primeres avantguardes.

- La persecució de la dissidència cultural en els règims nazis i feixistes primer, i en l'estalinisme després, provoca un **èxode d'artistes i intel·lectuals cap a Amèrica**. El resultat serà el **canvi de centre artístic de París a Nova York** un cop acabada la Segona Guerra Mundial.

Escultura futurista: Formes úniques de continuïtat en l'espai (1913), D'umberto Boccioni.

- **Tomasso Marinetti** va publicar l'any **1909 el Manifest futurista**, on recollia l'ideari d'aquest nou moviment cultural. Aquest serà el primer escrit d'una sèrie de publicacions que seguirien després.
- El futurisme suposà l'**abandó dels models del passat**, la tradició **figurativa**. Pertany a les primeres avantguardes del segle XX.
- A l'escultura es pretén donar-li **moviment**, característica bàsica de l'estil. Introdueix un nou concepte, la **rapidesa** per plasmar el moviment **veloç**, seguint el camí dels **progressos tècnics** del moment. La sensació de moviment queda plasmada a partir de la **descomposició** de la figura, i utilitza **recursos geomètrics propis del cubisme** (cubisme dinàmic).
- Els artistes futuristes cerquen obsessivament reproduir nocions i percepcions vinculades a la **idea de progrés, com el moviment, el dinamisme, el canvi i la transformació**. Per això van inventar una **nova tècnica formal, el simultaneisme**, que repetia les imatges de manera superposada, constituint una mena de **seqüència fílmica** amb colors vius i molt variats.
- El moviment futurista volia que l'**artista modern s'alliberés** dels models i les tradicions figuratives del passat per centrar-se únicament en el món contemporani, dinàmic i en continua evolució.

CONTEXT HISTÒRIC I CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART CONTEMPORANI. INS Can Puig.

- Com a **temes** artístics proposava **la ciutat, els automòbils i la caòtica vida quotidiana**. També el risc, i en ocasions la **violència i el militarisme**. El 1919 coincidiren les seves idees amb el **feixisme** naixent.

El surrealisme: Nit de lluna (1935), de Leandre Cristòfol.

- L' **assemblage** és la tècnica emprada per Cristòfol en aquesta escultura, que consisteix en unir diferents materials i objectes de forma que s'aconsegueixi un efecte **tridimensional**.
- Destaca la **puresa formal**, sense ornamentació afegida.
- Són dos **objectes quotidians**, que guarden certa relació d'ús, però Cristòfol els **descontextualitza**, es desproveeix de la seva funció pràctica, com deduïm del títol, Nit de lluna.
- Dóna un **significat poètic a uns objectes d'ús quotidià**.
- Des del punt de vista de significat es tracta d'una **obra no figurativa i simbòlica**. En canvi, la seva **funció és decorativa, lúdica** i il·lustrativa de la forma en què treballava l'escultura Leandre Cristòfol.
- Aquesta peça escultòrica es podria **comparar amb la d' "El profeta"** de Pablo Gargallo amb la qual tindrien en comú la seva pertinença a les **Primeres Avantguardes Artístiques** mentre que hi hauria moltes diferències, com aquestes:
- Els seus estils: **surrealista** la de Nit de Lluna i **cubista** la d' El profeta.
- Els materials: **fusta** la de Nit de lluna i **bronze** la d' El profeta.
- La tècnica: **assemblage** la de Nit de lluna i **forja** la d' El profeta.
- Les **dimensions: reduïdes** a la Nit de lluna i **grans** en l'obra d' El profeta.

Escultura cubista: El profeta (1936), de Pablo Gargallo.

- Se'l considera l'**introduïdor del buit com element del volum**.
- Substituï el marbre o el bronze pel **ferro i les planxes de ferro amb corbes i contracorbes creadores clarobscur**.
- Donà **gran dramatisme expressiu** a les seves obres. Creà un nou llenguatge escultòric.
- A París s'interessà per l'escultura de Rodin. Es formà en el noucentisme, i **derivà entre el modernisme de formes arrodonides i la simplicitat cubista**.

CONTEXT HISTÒRIC I CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART CONTEMPORANI. INS Can Puig.

- El primer pas en la seva **experimentació** el donà cap al 1907, fent servir **coure** i **planxes metàl·liques**. La tradició familiar de la **forja** es veu clarament en la seva obra, així com la seva **vocació cubista**.
- Artistes que l'influïren en aquest camp foren: Archipenko, Brancusi i Modigliani. Gargallo creia en la necessitat **d'investigar** i no quedar-se en repeticions i solucions conegudes.
- L'escultura cubista representà una nova manera d'entendre **l'espai**, deixava de ser quelcom merament compacte i massís per atorgar **importància a l'articulació i al buit**.

LES SEGONES AVANTUARDES o ARTS PLÀSTIQUES DES DEL 1945

1. Context històric de les segones avantguardes (segona meitat del segle XX)

- Es tracta d'una època marcada per l'acabament de la Segona Guerra Mundial (1945) i la caiguda del mur de Berlín (1989) i l'ensorrament de la URSS.
- L'acabament de la Segona Guerra Mundial divideix el món en **dos grans blocs antagònics (capitalisme i comunisme)** en els aspectes polític, econòmic i social. La nova etapa de la **Guerra Freda** marca una època de tensió i por a la destrucció d'un món ple d'armes atòmiques. Els **EUA** s'erigeixen com a líders del món occidental, els imperis colonials es dissolen i apareixen nous estats que formaran el Tercer Món. La globalització marcarà la generalització dels gustos i de les noves pautes i mode de vida americà, basat en la **societat de consum**.
- La capitalitat de l'art de París s'acaba quan França és ocupada per les tropes nazis. Acaba el mite de París com a Meca de l'art. L'emigració massiva d'artistes a Amèrica, per les dictadures i els horrors de la guerra, farà de **Nova York la nova capital mundial de l'art**.

CONTEXT HISTÒRIC I CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART CONTEMPORANI. INS Can Puig.

- El nou paper de **crítics i galeristes** cobra un paper sense precedents; ara **es valora el procés de creació per sobre del resultat**. La **mercantilització de l'art** i l'enorme influència que pot tenir la **crítica o la propaganda** d'una exposició són un factor clau en la **cotització** dels artistes i en la formació del gust.
- L'**artista** gaudeix d'un grau de **llibertat** creadora més gran que en qualsevol altre moment de la Història. Les censures religioses o polítiques han estat substituïdes per la **dictadura implacable del mercat i dels mitjans de comunicació**. L'artista que no ven, que no rep una bona **crítica** o que no apareix en els mitjans de comunicació, queda reduït a l'**oblit**.
- No hem d'oblidar que la **proximitat cronològica no permet destriar** amb claredat quins moviments i quins artistes tindran una influència decisiva en **l'evolució de l'art** quan es pugui jutjar amb una perspectiva històrica més àmplia.
- El nombre d'**artistes, grups i tendències s'ha multiplicat**, és aclaparador, per tant, resulta difícil fer un estudi ordenat d'un panorama que ens obliga a reduir-lo a unes tendències i autors fonamentals.
- L'**art** és un element més en una **societat de consum massiu**. L'obra artística (tret de l'arquitectura) **ha perdut la utilitat política, religiosa, etc.**, i ha esdevingut un article el valor del qual depèn d'un reduït grup de crítics i galeristes.

Escultura surrealista: **Dona i ocell (1983), de Joan Miró.**

- Les seves escultures i pintures presenten un **univers de signes propis** (ocell, dona, lluna, sol, estels, animals, masia, etc.).
- **Iconografia abstracta i temàtica al·legòrica**: obre tot un univers d'interpretacions a l'espectador.
- La seva obra participa dels **moviments d'avantguarda** amb els quals entrà en contacte el 1920 quan viatjà a **París**. Rep influències del fauisme, abstracció, surrealisme, minimal, l'art primitiu..., i els dona una **interpretació molt personal**.

CONTEXT HISTÒRIC I CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ART CONTEMPORANI. INS Can Puig.

- Utilitza **materials moderns i tradicionals** (formigó armat, bronze, ceràmica, trencadís) i en ressalta les seves qualitats i **textures**, amb un caràcter **experimental i investigador**.
- Realitza **obres d'art públiques** per a zones d'oci i de serveis (parcs, aeroports, etc.) que dialoguen i fan participar-hi l'espectador.
- **Ric cromatisme**, colors són purs, i juga amb la teoria dels colors, amb predomini dels **primaris** (blau, groc i vermell) i ocupen àmplies zones (influència fauvista), tot i que no desapareix la **línia negra**.

Escultura abstracta: **Elogi de l'aigua (1987), d'Eduardo Chillida.**

- Va treballar la seva obra **abstracta i molt personal** tant en **ferro** com en **fusta, formigó, pedra o alabastre**, adaptant-se amb gran mestria a les particularitats de cada material.
- També adaptà les seves escultures a l'**entorn, tant natural com urbà**. Va fer nombroses obres monumentals per ciutats de tot el món. Gran part de la seva obra pot admirar-se a la seva casa: museu Chillida-Leku, a Hernani.
- El contacte amb el **treball tradicional del ferro (forja)** al seu país (Euskadi) marcarà definitivament l'estil de l'artista. En el ferro reconeix el seu material escultòric.
- El material, element limitat físicament, es manifesta molt més enllà del seu propi espai, amb **formes lliures i espontànies**. Volum positiu de l'obra. Inluència del **primitivisme**.
- Simbiosi del massís i el buit en la mateixa escultura. El material era **formigó armat**, modificat per Chillida, fort i poderós, però també imperfecte. Ell mateix el fabricava, amb la **tècnica de l'encofrat**, que aporta **qualitat i textura rugosa**, i cert **clarobscur** a les obres.
- La **gravetat**, present en el fet de que una **estructura tan pesada sembli lleugera**, desafiant totes les lleis físiques.
- **L'aire**, que embolica l'espai de l'escultura i també es un material més, **imprescindible** en la comprensió de l'obra.
- **L'aigua**, que com deia Chillida, feia la meitat de l'escultura. Escultura **clarament agermanada amb la naturalesa** que l'envolta i els seus elements. **Relació amb l'entorn**.

Escultura expressionista: Maman (1999), de Louise Bourgeois.

- Té una gran habilitat pertreballar amb **diferents materials (ferro, latex, acer, marbre...)** dels quals en ressalta la **textura**, i els dota d'un estil molt personal.
- Distorsiona les formes i les fa més **expressives i comunicatives**, en la línia de la pintura de Munch.
- **Temàtica personal** i variada - la feminitat, la sexualitat, la família, l'adolescència, la solitud - esdevenen omnipresents i canvia completament la manera de tractar-los. Louise Bourgeois va **tractar temes universals**: les relacions entre les persones, l'amor i la frustració entre amants o membres d'una família, l'erotisme. ... tot això amb la malícia, la ira o la fèrta; amb escultures, **instal·lacions** fetes amb materials i objectes molt variats, de vegades personals.
- Bourgeois impregna les seves obres de la vena psíquica sorgida dels seus **traumes personals i psicològics** de la infantesa, especialment l'homenatge a sa mare i l'odi a la figura masculina (encarnada en el pare).
- Les seves escultures monumentals d'aranyes, **construccions oníriques**, són un dels exemples més coneguts, i la relacionen amb el **surrealisme** (creació sense control de la raó i domini de l'inconscient).
- Rep **influències del surrealisme** parisenc, l'**expressionisme abstracte** de Nova York, així com també pel diàleg mantingut amb l'art de les **tribus índies i africanes**.

Art conceptual: Una i tres cadires (1965), de Joseph Kosuth.

- El arte conceptual es considerado como el **arte en el cual las ideas dentro de una obra son mas importantes que el objeto** o el sentido por el cual la obra se generó. **La idea prevalece sobre su forma** y en muchos casos **la idea es el arte en si misma** quedando así la forma en la que se expresa como un simple medio de transmisión de la idea de la obra.
- El arte conceptual emplea habitualmente **materiales como la fotografía, mapas y vídeos**. En ocasiones se reduce a un conjunto de instrucciones documentando cómo crear una obra, pero sin llegar a crearla; la idea tras el arte es más importante que el artefacto en sí.
- La característica principal de esta corriente es el **predominio de los elementos conceptuales sobre los puramente formales**. Así pues, el arte conceptual es una forma de expresión que intenta evitar el estímulo óptico **a favor de los procesos intelectuales** que el

público es invitado a compartir con el artista.

- El arte conceptual como movimiento vanguardista surgió a comienzos de la **década de 1960 y finales de la década de 1970**, aunque a diferencia de muchos otros movimientos este sigue vigente **hasta la actualidad**. El artista que inicio el arte conceptual fue **Marcel Duchamp** quien desde alrededor de **1915** comenzó a desarrollar trabajos donde la idea con la que se generaba el arte era mas importante que la forma y la belleza del mismo.
- El arte conceptual “ **la idea es la obra en sí misma** ”. **La idea de la obra prevalece sobre sus aspectos formales**, y en muchos casos la idea es la obra en sí misma, quedando la resolución final de la obra como mero soporte”. (es.wikipedia.org) definiciones “ **El arte conceptual es una forma de expresión que intenta evitar el estímulo óptico a favor de los procesos intelectuales que el público es invitado a compartir con el artista.**”. (www.artelista.com) “ Con el arte conceptual nos encontramos ante una compleja corriente donde prima la idea ante la realización de ésta”.
- El arte conceptual reacciona **contra el formalismo**, que propugna que la obra se sostiene por sí misma y que se encuentra **aislada de otros conceptos, tanto éticos como morales o sociales**. En pocas palabras, que **la obra de arte no asume ningún compromiso** por su propio discurso y que se explica a sí misma desde los elementos visuales que le dan forma.
- Los antecedentes pueden rastrearse hasta las primeras décadas del siglo XX en la obra de **Marcel Duchamp y el uso de los ready-made**, que resignificaba los **objetos cotidianos o casuales** en obras de arte. La idea era crear un **antiarte**, rebelándose contra las formas tradicionales del arte vigente en esa época. Según Duchamp podían ser cualquier cosa ya que “**el arte es lo que se denomina arte**” así que **el arte puede ser cualquier cosa**. Sus principales exponentes eran la **fuerza, rueda de bicicleta**, botella rack o botella secador.
- También el **dadaísmo** de los **años '20** (Tristan Tzara, Hugo Ball, Jean Arp y otros) es un antecedente del arte conceptual, que posteriormente evolucionaría por caminos tan diversos como el **land art, la performance, el body art, el pop art o el mail art**.
- El arte conceptual se define claramente **opuesto a la burguesía y contrario al consumo**, ya que se considera que la obra de arte no es dueña de nadie. El pensamiento que anunciaba la

“destrucción” de la pintura y la “muerte” del arte tal como se conocía, alentó un interés por lo efímero y lo inmaterial, afirmando la idea de que el arte conceptual tiene su propia conciencia estética.